

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Första kammaren.

Nr 16.

Tisdagen den 7 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Justerades protokollen för den 1 och den 4 innevarande månad.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren för sin del måtte besluta, att första särskilda utskottet skall behandla Kungl. Maj:ts i lördags avlämnade propositioner nr 65—68, ävensom de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Tillika hemställer jag, att andra kammaren måtte inbjudas att i detta beslut förena sig med första kammaren.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Ett protokollsutdrag i ämnet justerades och avsändes till andra kammaren.

Anmälades och godkändes första särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 53, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad av minsvepare m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Undertecknad får härmed med stöd av bifogade läkarintyg värdsamt anhålla om fortsatt ledighet från riksdagsarbetet under en månads tid räknat fr. o. m. den 8 november 1939.

Malmberget den 4 november 1939.

Nils Svensson.

Härmed intygas, att riksdagsman *Nils Svensson* i Malmberget på grund av sjukdom alltjämt är förhindrad att delta i riksdagsarbetet för en tid av ytterligare minst 1 månad räknat fr. o. m. den 8 november 1939.

Gällivare den 1 november 1939.

Torsten M. Beckman,
med. dr, lasarettsläkare.

Till riksdagens första kammare.

Under åberopande av närlagda läkarintyg får jag härmed värdsamt anhålla om befrielse från riksdagsarbetet för tiden till och med den 11 november 1939.

Stockholm den 6 november 1939.

Karl Wistrand.

Första kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1939. Nr 16.

1

Att direktör *Karl Wistrand* på grund av gallblåseinflammation (cholecystitis acuta) tillsvidare och minst en veckas tid framåt är förhindrad deltaga i riksdagsarbetet intygas.

Stockholm den 6 november 1939.

Thorolf Hedborg,
leg. läk., livmedikus.

De begärda ledigheterna beviljades.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 145, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut att första särskilda utskottet skulle behandla jämväl Kungl. Maj:ts propositioner nr 65, angående anvisande av medel för utlämnande av lån till anläggningar för artificiell torkning av vallskördarna m. m., nr 66, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, nr 67, angående anvisande å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 av vissa ytterligare anslagsmedel, samt nr 68, med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av maldrycker m. m., m. m.

Berörda kungl. propositioner, som härefter föredrogos var för sig, hänvisades till första särskilda utskottet.

Föredrogos och hänvisades till första särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 14, av herr *Nordenson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande reglering av den inhemska prisbildningen (prisregleringslag);

nr 15, av herr *Roos* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande reglering av den inhemska prisbildningen (prisregleringslag); samt

nr 16, av herr *Tjällgren* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ställande av statlig garanti för täckande av vissa kostnader för vedproduktionen m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första särskilda utskottets utlåtanden nr 34—37 samt andra särskilda utskottets utlåtanden nr 25 och 26.

Herr *Herlitz* väckte en motion, nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande reglering av den inhemska prisbildningen (prisregleringsanslag).

Motionen blev på begäran bordlagd.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.08 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 8 november.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr **talmannen** yttrade: Meddelande har inkommit, som underrättar om att ledamoten av denna kammare gruvarbetaren Nils Svensson i Malmberget avlidit. Efter endast en riksdag har han efter en längre tids sjuklighet fått sluta sin påbörjade gärning här. Medborgerligt intresse förde honom fram till ansvarsfulla poster i det allmännas tjänst. Vår avlidne kamrat gav intryck av att med redlig vilja och goda uppsåt fullgöra sina åtaganden. Vi vilja giva uttryck åt vårt erkännande och vårt tack och lysa frid över hans minne.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Riksdagens första kammare, Stockholm.

Med hänvisning till bifogade läkartintyg anhåller jag om ledighet från riksdagsgöromålen till och med den 14 november.

Göteborg den 7 november 1939.

Th. Magnusson.

Riksdagsman *Theodor Magnusson*, Göteborg, som vårdas å härvarande öronpoliklinik sedan den $\frac{9}{11}$ 1939 för Epistaxis + Hypertonia, är på grund av denna sin sjukdom förhindrad att deltaga i riksdagsgöromålen under tiden $\frac{9}{11}$ — $\frac{14}{11}$ 1939, vilket härmed intygas.

Göteborg den 7 november 1939.

V. Hofvander,

leg. läk.

Den begärda ledigheten beviljades.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Lindhagen* till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena framställt följande frågor: »Anser ej statsrådet det utlovade tillfället att orientera riksdagen om Ålandsfrågans läge nu vara inne? Och när kan proposition i ämnet till riksdagen tillika vara att förvänta?»

Ang. riksdagens orientering om Ålandsfrågans läge m. m.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Sandler**, som enligt å föredragningslistan gjord anteckning hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Lindhagens berörda frågor, erhöi ordet och anförde: Herr talman! Med anledning av denna fråga och utan att fästa särskilt avseende vid dess formulering vill jag meddela, att jag gärna vill medverka till att så snart ske kan under urtima riksdagen tillfälle beredes till en behandling i kammaren av det utrikespolitiska läget, i vad det berör vårt land.

Ang. riksdagens orientering om Ålandsfrågans läge m. m. (Forts.)

Herr **Lindhagen**: Herr talman! Jag har till utrikesministern framställt följande frågor: *Anser ej statsrådet det utlovade tillfället att orientera riksdagen om Ålandsfrågans läge nu vara inne? Och när kan proposition i ämnet till riksdagen tillika vara att förvänta?* Jag har skyndat mig att göra dessa frågor för att påminna om att riksdagen också skall höras över Ålands öde i tid, innan genom någon överenskommelse mellan Sovjet och Finland, eventuellt efter rådplägning med en eller flera nordiska utrikesministrar eller regeringar, fattas ett definitivt beslut, som gör, att vi knappast behöva höras efteråt annat än i nåder *formellt*.

Jag kan icke underlåta, allra minst såsom inskriven i socialdemokratiska partiet, att lägga på hjärtat dess främsta utrikespolitiska sats: »ett oavlättligt ingripande för nationernas självbestämningsrätt» och således icke minst även min egen åländska nations självbestämningsrätt. Herrarna och pressen få ursäkta, men det är en ståndpunkt i Ålandsfrågan, som även överensstämmer med sekelskiftets, med 1908, 1918 och 1921 års enstämmiga mening hos svenska regeringar, riksdagar och partier, att *ålänningarna borde få avgöra sitt eget öde och, om de ville det — vilket de fortfarande vilja — få äntligen komma tillbaka hem*. De voro också eniga om, att Åland under inga förhållanden får befästas.

De förhandlingar, som nu föras, gälla ju även Åland, enligt vad man förnummit, men de äga rum endast mellan Finland och Sovjetunionen. Det har också förmänts i pressen, att därvid livliga överläggningar om det ena eller andra skulle ägt rum med en eller flera av Nordens utrikesministrar.

Nu förhåller det sig emellertid så, att Ålandsfrågan inte kan ensidigt avgöras av Finland och Sovjetunionen. *Sveriges riksdag och ålänningarna* såsom de verkliga rättshavarna — trots »skamliga» och således, enligt romerska rätten och åtminstone svensk rättspraxis i nutiden, ogiltiga fördrag — måste också höras.

Frankrikes mening vid Versaillesfreden var nämligen att liksom Sönderjylland borde efter omröstning återfalla till Danmark, så borde Åland om-sider återgå till Sverige. Men då satte sig folkförbundet på Englands initiativ däremot. Förbundets tillkallade »experter» förklarade kort sagt, att Finland borde bibehålla suveräniteten över Åland, därför att finska staten önska det och vidare därför, att det vore en oförrätt emot Finland, om man fråntog denna suveränitet såsom dock en erkänsla för den modiga kamp Finland fört mot bolsjevismen och därmed bidragit till stäckande mot vidare framfärd till västern. I sanning ett »paktum turpe» — ett skamligt avgörande.

Men det förhåller sig även så, att Sovjet först ställt som villkor, att Åland under inga förhållanden får befästas. Vidare ha vi erfarit, att förhandlingarna mellan Sovjet och Finland — med vilken medverkan regeringsvis från Sverige och eventuellt Norge och Danmark känna vi inte — lett till en överenskommelse att *Åland skall få befästas, eftersom Finland så gärna önskar det, men icke befästas av Sverige*.

Om detta blir en definitiv överenskommelse mellan Finland och Sovjet, betyder det ju följande: intet land kan befästas annat än av den, som har suveräniteten över landet, och om detta villkor bekräftas i avtalet mellan Finland och Sovjet, eventuellt med överseende från nordiska regeringars sida, så betyder i varje fall förbundet för Sverige att befästa Åland, att Sovjet för sin del medgivit, att i *avtalet med Finland får ingå, att suveräniteten över Åland och således också rättigheten att befästa Åland icke vidare är en internationell fråga och icke ens en svensk fråga*, utan i och med denna överenskommelse och den makt, som ligger bakom densamma, med ett starkt Sovjet och ett tillfredsställt Finland, kommer Ålands öde, oss oåtsport, att vara i det stora

Ang. riksdagens orientering om Ålandsfrågans läge m. m. (Forts.)
hela avgjort, åtminstone i denna nedsjunkna tid. Det uppskov, som utrikesministern nu ytterligare begär, kan då inte betyda annat än att vi eventuellt komma att ställas inför ett fullbordat faktum och att således detta avtal kommer att bli gällande, varvid *riksdagen bara har att som politisk boskap anamma vad vi inte våga göra något åt.*

Föredrogs och hänvisades till första särskilda utskottet herr *Herlitz* motion, nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser rörande reglering av den inhemska prisbildningen (prisregleringslag).

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för uppförande av nybyggnad för luftförsvarscentral m. m.;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldandet av kostnader för utmärkande av vissa skyddsområden;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överskridande av viss delpost i den för luftskyddsinspektionen fastställda avlöningsstaten; samt

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till enskilda järnvägar för anordnande av vissa skyddsrum.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra särskilda utskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete; samt

nr 26, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om handläggning vid krig eller krigsfara av vissa ärenden rörande den allmänna hälso- och sjukvården, dels ock en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmälades andra särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete; och

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om handläggning vid krig eller krigsfara av vissa ärenden rörande den allmänna hälso- och sjukvården.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, beträffande förslaget nr 54, att utskottets hemställan i utlåtande nr 25 samt, i fråga om förslaget nr 55, att utskottets hemställan i utlåtande nr 26 bifölles även av andra kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.15 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.
